

GORDANA BLAGOJEVIĆ

**Η ΥΠΟΔΟΧΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΡΒΙΑ
ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΩΝ ΣΕΡΡΩΝ ΑΠΟ ΤΟ 1990
ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ: ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ
ΕΝΟΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ**

Με την παρούσα εθνολογικό-ανθρωπολογική έρευνα στοχεύουμε να παρουσιάσουμε τις διάφορες εκδηλώσεις της φιλοξενίας μεταξύ διαφόρων εθνών σήμερα¹. Για τη διεξαγωγή της παρούσας έρευνας πήραμε ως παράδειγμα τα παιδιά από τη Σερβία που φιλοξενήθηκαν στην περιοχή των Σερρών. Έχω ήδη διεξαγάγει και άλλη έρευνα σχετικά με τη φιλοξενία παιδιών στην Κάλυμνο, για την οποία έκανα και τη σχετική ανακοίνωση στο ΙΣΤ΄ Πολιτιστικό Συμπόσιο Δωδεκανήσου που έλαβε χώρα στον Πειραιά το 2009².

Κατά τη διάρκεια των πολέμων στο έδαφος της πρώην Γιουγκοσλαβίας στη δεκαετία του '90 του 20^{ου} αιώνα ο Ερυθρός Σταυρός της Σερβίας συμμετείχε στη δραστηριότητα που αποσκοπούσε στην εξασφάλιση παροχής εκπαίδευσης στα παιδιά που προέρχονταν από τις εμπόλεμες περιοχές. Ωστόσο, από όλα τα ευρωπαϊκά κράτη μόνο η Ελλάδα ανταποκρίθηκε θετικά και δέχθηκε παιδιά από τη Σερβία. Το πρόγραμμα σημείωσε επιτυχία και υλοποιήθηκε χάρις στην ανταπόκριση των πολιτών από όλη την Ελλάδα που φιλοξένησαν τα παιδιά³.

Πρέπει να τονίσουμε εδώ ότι στο συγκεκριμένο πρόγραμμα, εκτός από τη δραστηριότητα του Ερυθρού Σταυρού, παιδιά από τη Σερβία έρχονταν στην Ελλάδα και μέσω ενεργειών της Σερβικής και της Ελληνικής Ορθόδοξης Εκκλησίας. Εδώ πρέπει να αναφερθεί ότι στην παροχή βοήθειας έλαβαν μέρος και πολλοί άλλοι φορείς⁴.

Για τη συγγραφή της παρούσας εργασίας χρησιμοποίησα στοιχεία από

1. This paper is the result of Project no. 177027: *Multiethnicity, Multiculturalism, migrations - contemporary process*, by the Ministry of Education, Science and Technological Development of the Republic of Serbia.

2. G. Blagojevic, «Φιλοξενία: η περίπτωση των παιδιών από τη Σερβία στην Κάλυμνο το 1995», *Δωδεκανησιακά Χρονικά* 24 (Ρόδος, 2010) 829-837.

3. *ό.π.*, σ. 830.

4. G. Blagojevic, «Institutionalized Humanitarian Actions and Ethnic Distance Given in the Example of Greeks and Serbs Nowadays», *Bulletin of the Institute of Ethnography SASA* LVIII (1) (Belgrade, 2010) 101-111.

τα αρχεία του Ερυθρού Σταυρού της Σερβίας. Επιπλέον, χρησιμοποίησα την μέθοδο της συνέντευξης και της ελεύθερης συζήτησης. Με την ευκαιρία αυτή θα ήθελα εδώ να ευχαριστήσω την κυρία Slađana Dimić (Σλάτζανα Ντίμιτς) από τον Ερυθρό Σταυρό της Σερβίας για την προθυμία με την οποία έθεσε στη διάθεσή μου τα απαραίτητα δεδομένα για τη συγγραφή αυτής της εργασίας. Επίσης, θα ήθελα να αναφέρω εδώ την ανεκτίμητη σημασία των στοιχείων που μου προσέφερε ο δάσκαλος Miroslav Marinković (Μίροσλαβ Μαρίνκοβιτς) από το Βελιγράδι, τον οποίο ευχαριστώ εγκάρδια.

Η προσφορά φιλοξενίας στους ξένους και τους ταξιδιώτες καθ' όλη τη διάρκεια της ιστορίας έπαιξε σημαντικό ρόλο στην εγκατάσταση των λαών, αλλά και στη διατήρηση φιλικών σχέσεων μεταξύ διαφορετικών λαών⁵. Η έννοια της φιλοξενίας είναι γνωστή από τα αρχαία χρόνια σε διάφορους λαούς ανά τον κόσμο, όπως π.χ. στους λαούς της Ανατολής, στην αρχαία Ελλάδα, στην Ινδία, στους Κέλτες, κ.λπ. Στην Αγία Γραφή βρίσκουμε επίσης παραδείγματα φιλοξενίας, όπως του Λωτ και του Αβραάμ. Οι αρχαίοι Έλληνες πίστευαν ιδιαίτερα στην ιδέα της φιλοξενίας και τη θεωρούσαν ηθικό χρέος και ιερό κανόνα των θεών. Προστάτης της ήταν ο Ξένιος Ζευς. Ως Ξενία αναφέρεται στην Ιλιάδα και την Οδύσσεια⁶. Στους Σέρβους, όπως και σε άλλους σλαβικούς λαούς, η φιλοξενία αποτελεί μέρος της παράδοσης⁷.

Ο Ερυθρός Σταυρός της Σερβίας ξεκίνησε το πρόγραμμα φιλοξενίας παιδιών στην Ελλάδα το καλοκαίρι του 1992. Η πρώτη ομάδα παιδιών φιλοξενήθηκε στις εγκαταστάσεις των καλοκαιρινών κατασκηνώσεων οι οποίες ανήκουν στην Ορθόδοξη Εκκλησία της Ελλάδος. Ένα χρόνο μετά, το καλοκαίρι του 1993, ξεκίνησε το πρώτο πρόγραμμα φιλοξενίας παιδιών σε οικογένειες της Κω. Ο Ερυθρός Σταυρός της Γιουγκοσλαβίας οργάνωσε το 1994 ένα εξάμηνο πρόγραμμα για τα παιδιά από τη Σερβία και τη Σερβική Δημοκρατία της Βοσνίας σε συνεργασία με την ΚΕΔΚΕ (Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας). Αυτό το πρόγραμμα είχε οργανωθεί αρχικά από τον Ερυθρό Σταυρό της Σερβίας σε συνεργασία με την Επιτροπή για τους Πρόσφυγες που είχε συστήσει η Κυβέρνηση της Δημοκρατίας της Σερβίας, το Υπουργείο Παιδείας, ο Δήμος Βελιγραδίου κ.λπ. Το πρόγραμμα πραγματοποιήθηκε τρεις φορές κατά τη διάρκεια του 1994, του 1995 και του 1996. Το πρόγραμμα περιλάμβανε 2.640 παιδιά από τη Σερβία

5. E. Westermarck, *The Origin and Development of Moral Ideas*, London 1912, σ. 582. И. Јелић, *Трагови гостинске обљубе код нашег народа*, Београд 1931, σ. 6.

6. E. Westermarck, *The Origin and ...*, σ. 570. M. Mos, *Sociologija i antropologija* (2), Biblioteka XX vek, Beograd 1998, σ. 7.

7. С. Тројановић, *Српски народ, Босанска вила*, Сарајево 1908, σ. 8. J. Ф. Трифуноски, *Народни живот и обичаји у селима Грделичке клисуре*, Лесковачки зборник XVII, Лесковац 1977, σ. 157. G. Blagojević, *Φιλοξενία: η περίπτωση των παιδιών από τη Σερβία...*, ό.π., σ. 829.

και τη Σερβική Δημοκρατία της Βοσνίας⁸. Ο Ερυθρός Σταυρός της Σερβίας έχει ορίσει τα κριτήρια σύμφωνα με τα οποία αποφασίζεται ποια παιδιά θα σταλούν στην Ελλάδα. Προτεραιότητα δίδεται στα παιδιά τα οποία έχασαν τους γονείς τους, έπειτα στους πρόσφυγες, στους εκτοπισθέντες από το Κοσσυφοπέδιο και τα Μετόχια και σε ειδικές κοινωνικά ευάλωτες περιπτώσεις από τη Σερβία.

Ταυτόχρονα, ο Ερυθρός Σταυρός της Σερβίας οργάνωνε τρεις φορές το χρόνο ομάδες παιδιών τα οποία φιλοξενούνταν σε οικογένειες ή κατασκήνωσεις στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια των διακοπών του Πάσχα, των Χριστουγέννων και του καλοκαιριού. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Ερυθρού Σταυρού της Σερβίας, τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια μέσω διαφόρων προγραμμάτων φιλοξενίας ήρθαν στην Ελλάδα γύρω στα 17.000 παιδιά από τη Σερβία και τη Σερβική Δημοκρατία της Βοσνίας. Ο Ερυθρός Σταυρός της Ελλάδας ξεκίνησε τη φιλοξενία παιδιών από τη Σερβία στην Ελλάδα από το καλοκαίρι του 1997. Κατά τη διάρκεια όλων αυτών των χρόνων το πρόγραμμα μοιραζόταν ισότιμα και στις δύο χώρες⁹.

Τα συγκεκριμένα παιδιά φιλοξενήθηκαν από ελληνικές οικογένειες «υποδοχής» στα σπίτια τους. Όλα τα έξοδα του ταξιδιού των παιδιών και των συνοδών τους, όπως τα έξοδα διαμονής, υποχρεωτικής ομαδικής ασφάλισης υγείας, καθώς και βίζας, καλύφθηκαν από την ελληνική πλευρά. Για κάθε πρόγραμμα τα έξοδα υπολογίζονταν σε 30.000 ευρώ περίπου. Τα παιδιά συνόδευσαν στην Ελλάδα εθελοντές από τον Ερυθρό Σταυρό Σερβίας, οι οποίοι ήταν δάσκαλοι, παιδαγωγοί, κοινωνικοί λειτουργοί, παιδοψυχολόγοι και γιατροί. Τα περισσότερα παιδιά φιλοξενήθηκαν από οικογένειες στην Αθήνα και τις γύρω περιοχές¹⁰.

Κατά μέσο όρο, σε κάθε ετήσιο πρόγραμμα έλαβαν μέρος περίπου 600 παιδιά, τα περισσότερα από τα οποία είχαν ήδη λάβει μέρος σε προηγούμενο πρόγραμμα και φιλοξενούνταν πάλι από τις ίδιες οικογένειες κατόπιν γραπτής προσκλήσεως από τις συγκεκριμένες ελληνικές οικογένειες. Αυτό σημαίνει ότι η εμπειρία ήταν καλή γι' αυτό και επαναλαμβανόταν η πρόσκληση. Κάθε χρόνο περιλαμβάνονταν στο πρόγραμμα και καινούρια παιδιά. Προτάσεις για τα καινούρια παιδιά έκαναν οι τοπικές οργανώσεις του Ερυθρού Σταυρού Σερβίας. Οι επιλογές των οικογενειών γίνονταν από τον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό με τη βοήθεια των κοινωνικών υπηρεσιών των Δήμων, οι οποίοι οργάνωναν τη φιλοξενία των παιδιών. Οι οικογένειες οι οποίες θα δέχονταν τα παιδιά έπρεπε να πληρούν ορισμένα κριτήρια, όπως π.χ. να έχουν την οικονομική δυνατότητα για την κάλυψη των αναγκών του παιδιού, ενώ κρινόταν καλό -όχι όμως και απαραίτητο- να υπάρχουν

8. G. Blagojević, *Φιλοξενία: η περίπτωση των παιδιών από τη Σερβία...*, ό.π., σ. 831.

9. G. Blagojevic, *Institutionalized Humanitarian Actions and Ethnic Distance...*, σ. 104.

10. ό.π.

στην οικογένεια παιδιά παρόμοιας ηλικίας και του ιδίου φύλου. Άλλο κριτήριο ήταν η ηλικία των γονέων να μην είναι κάτω των 20 και άνω των 50 χρόνων, καθώς και το να μην υπάρχουν στην οικογένεια μέλη με βαριές ασθένειες. Οι φιλοξενούσες οικογένειες έπρεπε να συνεργάζονται στενά με το Δήμο, το δάσκαλο και τον συντονιστή. Κάθε πρόγραμμα περιλάμβανε ένα ποσοστό καινούριων οικογενειών, δηλαδή με παιδιά τα οποία πήγαιναν πρώτη φορά για διακοπές και αποκατάσταση. Η αναλογία μεταξύ των παιδιών που είχαν ξαναπάει και των καινούριων ήταν κατά μέσο όρο για κάθε χρόνο 2/3: 1/3, δηλαδή πάνω από το ένα τρίτο των καινούριων οικογενειών και παιδιών¹¹.

Οι Σέρβοι δάσκαλοι προτεινόταν από το Υπουργείο Παιδείας της Σερβίας. Αυτοί ήταν πάντα οι καλύτεροι δάσκαλοι και είχαν περάσει από ένα ειδικό επαγγελματικό πρόγραμμα. Οι δάσκαλοι έπρεπε να είναι επί εικοσιτετραώρου βάσεως στη διάθεση των παιδιών. Δεν επιτρεπόταν στους δασκάλους να φέρουν μαζί τους οποιοδήποτε μέλος της οικογένειάς τους για πρακτικούς λόγους, καθότι η φροντίδα της οικογένειάς τους θα τους αποσπούσε από τη φροντίδα των ξένων παιδιών.

Από την αρχή του το πρόγραμμα παρακολουθείτο από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και των δύο χωρών. Το πρόγραμμα περιλάμβανε πάνω από 150 Δήμους από την Ελλάδα και σχεδόν 177 τοπικούς φορείς από τη Σερβία¹². Το πρόγραμμα ματαιώθηκε μόνο δύο φορές. Μια φορά κατά τη διάρκεια του προγράμματος το Πάσχα του 1999, λόγω του βομβαρδισμού της Σερβίας, και μια φορά το 2001, λόγω της ύπαρξης μίας ίωσης στην Ελλάδα. Πρέπει να αναφερθεί ότι παρουσιάζονταν κατά κανόνα περισσότερες καινούριες οικογένειες που επιθυμούσαν να προσφέρουν φιλοξενία κατά τη διάρκεια του Πάσχα και των Χριστουγέννων, παρά των διακοπών του καλοκαιριού¹³.

Ας πάρουμε τώρα ως παράδειγμα τα παιδιά από τη Σερβία που φιλοξενήθηκαν στη Νιγρίτα για ένα χρονικό διάστημα έξι μηνών το 1996, όπως και την ομάδα παιδιών τα οποία βρέθηκαν στις Σέρρες το Πάσχα ή κατά τις καλοκαιρινές διακοπές (или летњи распус – провери!) το 2005. Στις Σέρρες τα παιδιά είχαν φιλοξηνηθεί και άλλες χρονιές. Στη Νιγρίτα το 1996 φιλοξενήθηκαν 20 μαθητές της δευτέρας και τρίτης τάξης του δημοτικού. Τα παιδιά συνόδευε ο δάσκαλος Dragan Sokić (Ντράγκαν Σόκιτς) από το Ub (Ούμπ).

Στις Σέρρες, βρέθηκαν το 2005 17 παιδιά, συνοδευόμενα από τον δάσκαλο Miroslav Marinković (Μίροσλαβ Μαρίνκοβιτς) από το Βελιγράδι.

11. G. Blagojevic, *Institutionalized Humanitarian Actions and Ethnic Distance...*, ό.π., σ. 104. www.redcross.org.rs/saradnja3.php.

12. www.redcross.org.rs/saradnja3.php.

13. G. Blagojević, *Φιλοξενία: η περίπτωση των παιδιών από τη Σερβία...*, ό.π., σ. 832.

Στην ομάδα παιδιών που έμειναν στη Νιγρίτα βρίσκονταν Σερβόπουλα πρόσφυγες από την Κροατία και τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, τα οποία είχαν βιώσει τότε πρόσφατα την αναγκαστική δίωξη από τα πατρικά σπίτια τους. Τα τραύματα ήταν φρέσκα, καθώς τα παιδιά είχαν μόλις χάσει τους γονείς τους. Ξεκίνησαν το ταξίδι τους για να ξεχάσουν έστω και για λίγο όλα τα άσχημα βιώματα και τον πόλεμο που τους έφερε πολλά δεινά. Το ταξίδι ξεκίνησε στις 14 Δεκεμβρίου του 1995 από το σιδηροδρομικό σταθμό του Βελιγραδίου. Ταξίδεψαν με το τρένο της γραμμής Βελιγράδι - Θεσσαλονίκη. Στη Νιγρίτα τους περίμεναν οι επίσημοι και ο ζεστός λόγος του δημάρχου για καλωσόρισμα. Τα παιδιά έγιναν δεκτά πολύ καλά από όλους και ενσωματώθηκαν στη ζωή της τοπικής κοινότητας. Έλαβαν μέρος και στην εορταστική εκδήλωση για τα Χριστούγεννα¹⁴. Σε ένα άρθρο που δημοσιεύτηκε σε σέρβικη εφημερίδα ο δάσκαλος Dragan Sokić έγραψε: *«Μαζί με τους φίλους από την Νιγρίτα οι μέρες μας είναι πιο όμορφες, ανέμελες και ευτυχισμένες. Οι ομορφιές της Ελλάδας, ο ελληνικός λαός και η φιλοξενία του θα ζουν για πάντα στις καρδιές των παιδιών μας και όλων εμάς που είμαστε οι φιλοξενούμενοί του»*.

Τον πρώτο καιρό ήταν πολύ δύσκολο, διότι οι Έλληνες δεν ήξεραν τα σέρβικα ούτε τα Σερβόπουλα δεν ήξεραν τα ελληνικά. Είχαν τις δικές τους συνήθειες που έφεραν από τις οικογένειές τους, τηλεφωνούσαν συχνά στο σπίτι, κ.λπ. Παράλληλα με τα τακτικά μαθήματα στη σερβική γλώσσα, τα παιδιά μάθαιναν ελληνικά. Με τις πρώτες λέξεις ελληνικών που έμαθαν, τα προβλήματα άρχισαν να μειώνονται. Υπήρχαν όμως και δυσκολίες. Σε πολλά παιδιά ήταν δύσκολο να συνηθίσουν την ελληνική διατροφή, επειδή, παρόλο που η ελληνική και η σερβική κουζίνα έχουν πολλά κοινά, υπάρχουν και διαφορές, όπως π.χ. η χρήση του ελαιόλαδου σε όλα τα φαγητά, οι ελιές, το κατσικίσιο και αρνίσιο κρέας και γάλα με τα ανάλογα γαλακτοκομικά προϊόντα, κ.λπ. Ωστόσο, από την έκθεση της κοινωνικής λειτουργού του Ερυθρού Σταυρού Σερβίας και το δάσκαλο μαθαίνουμε ότι τα περισσότερα παιδιά γρήγορα προσαρμόστηκαν, με την εξαίρεση δύο παιδιών στα οποία η διαδικασία αυτή κράτησε λίγο παραπάνω.

Σύμφωνα με την κοινωνική λειτουργό Slađana Dimić από τον Ερυθρό Σταυρό Σερβίας στην Ελλάδα τα Σερβόπουλα έμαθαν γρήγορα την ελληνική γλώσσα, ιδιαίτερα παίζοντας με τους συνομήλικούς τους. Τον πρώτο καιρό χρησιμοποιούσαν περισσότερο τη νοηματική γλώσσα, δηλαδή διάφορες χειρονομίες και νεύματα του κεφαλιού. Τα πράγματα «ζωγραφίζονταν» στον αέρα με τα χέρια. Τα παιδιά γύρισαν στα σπίτια τους με πολλά δώρα, αναμνήσεις, φωτογραφίες και ιστορίες. Κάθε παιδί και κάθε οικογένεια έχουν την ιστορία τους. Όλες αυτές οι ιστορίες μαζί σαν παζλ δημιου-

14. Д. Сокић, «Писмо из Грчке. Нигрита у нашим срцима», *Тамнавске новине*, 22. фебруар 1996. године.

γούν μία εικόνα για την εποχή μιας ασυνήθιστης, μακρόχρονης φιλοξενίας.

Το πρόγραμμα φιλοξενίας των παιδιών σε οικογένειες έχει μεγάλη σημασία, γιατί δίνει στα παιδιά ελπίδα, προσφέρει καλύτερες συνθήκες ζωής, αγάπη, φιλία, στήριξη κ.λπ. Ο Ερυθρός Σταυρός της Σερβίας εκτιμά πολύ τη βοήθεια και τη συνεργασία του Ερυθρού Σταυρού της Ελλάδας. Αυτό το πρόγραμμα επιβιώνει χάρις στην υποστήριξη του απλού κόσμου των οικογενειών. Αυτοί μπορούν να δουν αμέσως τα αποτελέσματα της ανθρωπιστικής βοήθειάς τους. Το πρόγραμμα αυτό βρίσκεται σε πλήρη συμφωνία με τις αρχές του Ερυθρού Σταυρού, οι οποίες είναι η προσφορά βοήθειας σε ανθρώπους που αντιμετωπίζουν συμφορές.

Η φιλοξενία αποτελεί έναν από τους μηχανισμούς σύνδεσης μεταξύ των λαών. Αυτή η φιλοξενία συνέβαλε στο να επουλωθούν τα τραύματα των παιδιών από τον πόλεμο και να γίνουν δεκτά στον κόσμο τα παιδιά από κοινωνικά ευάλωτες οικογένειες. Τα Σερβόπουλα διατήρησαν τις επαφές με τους φίλους τους στην Ελλάδα. Χάρη στη μακρόχρονη συνέχειά της, αυτή η ανθρωπιστική δράση συνέβαλε στην προσέγγιση των απλών ανθρώπων από την Ελλάδα και Σερβία.

ABSTRACT

GORDANA BLAGOJEVIĆ

THE RECEPTION OF SERBIAN CHILDREN IN THE SERRES AREA FROM THE 1990s UNTIL TODAY: ANTHROPOLOGICAL STUDY OF A HUMANITARIAN WORK

This work focuses on the humanitarian work which was initiated by the Red Cross and successfully completed thanks to the humanity of the people from the Serres area (Greece). During the wars on the territory of Yugoslavia in the 1990s the Red Cross was included in work with the aim to enable further education of the children from the parts stricken by war. The program was successfully completed thanks to people from all around Greece who accepted the children to their homes. Serbian children who stayed in Nigrita for six months in 1996 are taken as an example here, as well as a group of children who were in Serres in 2003. This hospitality helped to lessen the war traumas with the children and made them feel accepted and supported. Thanks to its continuity this humanitarian work brought the peoples of Greece and Serbia even closer together.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ & ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ
ΠΕΤΡΟΣ Κ. ΣΑΜΣΑΡΗΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΠΑΣΧΟΣ

Μετάφραση περιλήψεων στα αγγλικά: Οι εισηγητές

Γραμματειακή υποστήριξη: Γιάννης Τερζής

Εκδότης: Δήμος Σερρών

Δημιουργικό - Εκτύπωση: Tyrographic, Μεραρχίας 96, Σέρες, Τηλ. 23210 35524

Copyright ©: ΔΗΜΟΣ ΣΕΡΡΩΝ, 2016

ISBN: 978-618-82904-0-2

ISSN: 2529-1300

ΧΟΡΗΓΟΣ:

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ
ΤΡΑΠΕΖΑ ΣΕΡΡΩΝ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ
Γ' ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ
ΟΙ ΣΕΡΡΕΣ ΚΑΙ Η ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥΣ
100 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ
(1913 - 2013)

PROCEEDINGS
3RD INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONGRESS
THE TOWN OF SERRES AND ITS PERIPHERY
100 YEARS SINCE ITS LIBERATION
(1913 - 2013)

MUNICIPALITY OF SERRES

3RD INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONGRESS
THE TOWN OF SERRES AND ITS PERIPHERY
100 YEARS SINCE ITS LIBERATION
(1913 - 2013)

Serres, 17-19 October 2013

PROCEEDINGS

SERRES 2016

ΔΗΜΟΣ ΣΕΡΡΩΝ

Γ΄ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΟΙ ΣΕΡΡΕΣ ΚΑΙ Η ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥΣ
100 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ
(1913 - 2013)

Σέρρες, 17-19 Οκτωβρίου 2013

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΣΕΡΡΕΣ 2016

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΩΥΣΙΑΔΗΣ
Αντιπεριφερειάρχης Σερρών

ΠΕΤΡΟΣ ΑΓΓΕΛΙΔΗΣ
Δήμαρχος Σερρών

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΣΧΑΛΟΥΔΗΣ
Πρόεδρος Τ.Ε.Ι. Σερρών

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΝΟΥ
Πρόεδρος Τ.Ε.Φ.Α.Α. Σερρών

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΑΜΣΑΡΗΣ
τ. Πρόεδρος Τμ. Ιστορίας & Εθνολογίας Δ.Π.Θ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΒΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
Ομ. Καθ. Ιστορίας του Νεότερου Ελληνισμού

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος
ΑΡΤΕΜΙΣ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΥΡΙΑΚΟΥ
Ομότ. Καθηγήτρια Φιλοσοφικής Σχολής Α.Π.Θ.
Τομ. Νεότ. & Σύγχρ. Ιστορίας, Λαογραφίας

Μέλη
ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΓΕΡΟΛΥΜΠΟΥ-ΚΑΡΑΔΗΜΟΥ
Καθηγήτρια Πολυτεχνικής Σχολής Α.Π.Θ.
Τμήμα Αρχιτεκτόνων

ΛΙΛΑ ΘΕΟΔΩΡΙΔΟΥ
Καθηγήτρια Τ.Ε.Ι. Σερρών
Τμήμα Γεωπληροφορικής και Τοπογραφίας

ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΠΑΝΟΠΟΥΛΟΥ
Επίκ. Καθηγήτρια Παραδοσιακών Χορών
Τμήματος Φυσικής Αγωγής & Αθλητισμού
(Τ.Ε.Φ.Α.Α.) Σερρών του Α.Π.Θ.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΙΟΒΑΝΗΣ
Επίκ. Καθηγητής Τ.Ε.Ι. Σερρών
Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων

ΠΕΤΡΟΣ ΣΑΜΣΑΡΗΣ
Επιστημονικός Συνεργάτης Τ.Ε.Ι. Σερρών
Τμήμα Εσωτερικής Αρχιτεκτονικής, Διακόσμησης
& Σχεδιασμού Αντικειμένων

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος
ΠΕΤΡΟΣ ΑΓΓΕΛΙΔΗΣ
Δήμαρχος Σερρών

Αντιπρόεδρος
ΣΟΦΙΑ ΜΠΙΤΖΙΔΟΥ-ΣΑΡΑΚΕΝΙΔΟΥ
Πρόεδρος ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Σερρών

Γενικός Γραμματέας
Δρ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΣΧΟΣ
Μέλος Ο.Ε. των 100 χρόνων
τ. μέλος ΕΠ Τ.Ε.Ι. Σερρών

Μέλη
ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΑΠΟΥΝΤΖΗΣ
Μέλος Ο.Ε. των 100 χρόνων
πρ. Δ/ντής Δημόσ. Κεντρ. Βιβλιοθήκης Σερρών

ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΣΑΡΟΥΧΑΣ
Μέλος Ο.Ε. των 100 χρόνων
Αν. Προϊστάμενος Γ.Α.Κ. - Αρχείων Ν. Σερρών

ΚΩΝ/ΝΟΣ ΤΣΑΛΑΠΑΤΗΣ
Φιλολόγος, τ. Δ/ντής σχολικής μονάδας Β/θμιας
Εκπ/σης

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΓΙΑΝΝΟΓΛΟΥΔΗΣ
Αντιπρόεδρος Ε.Μ.Ε.Ι.Σ.

Δρ. ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΠΟΥΣΤΟΥΡΑΗ
Μέλος Ο.Ε. των 100 χρόνων & συντονίστρια Θ.Ε.
Ανάπτυξης - Καινοτομίας

Δρ. ΠΕΤΡΟΣ ΣΑΜΣΑΡΗΣ
Μέλος Ο.Ε. των 100 χρόνων & συντονιστής Θ.Ε.
Ιστορίας & Αρχαιολογίας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος επιμελητών έκδοσης	XI
Πρόγραμμα Συνεδρίου	XIII
Χαιρετισμοί - Προσφωνήσεις	XIX
Κήρυξη έναρξης Συνεδρίου	XXVII

Ανακοινώσεις

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ, Το ζήτημα του προσδιορισμού της “περιοχής” στην εθνολογική έρευνα: Η περίπτωση των Σερρών	3
ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΟΖΙΚΑΣ, Οικονομία, σχέσεις παραγωγής και ιστορική εξέλιξη στα Δαρνακοχώρια	13
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Δ. ΚΕΤΑΝΗΣ, Οι Κονιαρομαχαλάδες του Μενοικίου όρους	47
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΚΕΡΤΕΜΕΛΙΔΟΥ, Η αναπαράσταση της καλύβας στο Λαογραφικό Μουσείο Σαρακατσάνων των Σερρών και η σχέση της με τις απαρχές του αρχιτεκτονικού συντακτικού	65
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ Ν. ΣΠΥΡΙΔΟΠΟΥΛΟΣ, Οι Μακεδονομάχοι του νομού Σερρών	79
ΣΤΑΘΗΣ Ν. ΚΕΚΡΙΔΗΣ, Η Ελληνική Ορθόδοξος Κοινότητα Σερρών - Κανονισμός Οικοτροφείου Αρρένων 1912	113
DRAGICA JANKOVIĆ-MOUGKRAKIS - VASILEIOS MOUGKRAKIS, Οι Σέρρες και η περιοχή τους 1912-1914	121
ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΥΡ. ΜΠΟΥΡΟΥΤΗΣ, Ο Β΄ Βαλκανικός Πόλεμος και η απελευθέρωση των Σερρών μέσα από επίσημα κρατικά αρχεία	145
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ν. ΠΛΑΣΤΗΡΑΣ, Βιαιότητες κατά των Ελλήνων της περιοχής Σερρών μεταξύ Α΄ και Β΄ Βαλκανικού Πολέμου (1912-1913)	155
ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΤΖΙΝΤΖΙΔΗΣ, Όψεις διατήρησης της εθνικής ταυτότητας των κατοίκων της πόλης των Σερρών κατά τη διάρκεια της βουλγαρικής κατοχής 1912-1913	167
ΣΤΡΑΤΟΣ ΔΟΡΔΑΝΑΣ, Στρατιωτική αναγκαιότητα ή πολιτική σκοπιμότητα; Το Ρούπελ, οι Κεντρικές Δυνάμεις και η κυβέρνηση Σκουλούδη	183
ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, Η συμβολή των προσφύγων στον εκσυγχρονισμό του χώρου και της κοινωνίας των Σερρών	197
ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗ, Διεθνείς Οργανισμοί και δημόσια υγεία στο νομό Σερρών κατά το Μεσοπόλεμο	213

ΠΕΤΡΟΣ Κ. ΣΑΜΣΑΡΗΣ, Το Ηρώο της Μεραρχίας Σερρών: Ένα δημόσιο γλυπτό μνημείο του Μεσοπολέμου	235
ΣΠΥΡΟΣ ΚΟΥΖΙΝΟΠΟΥΛΟΣ, Οι ηρωικοί αγώνες στο νομό Σερρών κατά την περίοδο της Γερμανικής και Βουλγαρικής Κατοχής	275
ΒΑΣΙΛΗΣ ΡΙΤΖΑΛΕΟΣ, «Λίστα του Κολμπάροφ»: Προετοιμάζοντας τον εκτοπισμό των Ελλήνων Εβραίων από τις Σέρρες και τη Νέα Ζίχνη	297
ΒΛΑΣΗΣ ΒΛΑΣΙΔΗΣ, Προσπάθειες έκδοσης βουλγαρικών εφημερίδων στις Σέρρες και την Ανατολική Μακεδονία κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο	321
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΓΙΑΝΝΟΓΛΟΥΔΗΣ, Απομνημονευτικές σημειώσεις του Γ. Κόκκινου, Γραμματέα του ΕΑΜ Ν. Σερρών, για την ίδρυση και δράση του ΕΑΜ Ν. Σερρών	343
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤ. ΠΑΛΑΙΟΠΟΥΛΟΣ, Ο ελληνικός εμφύλιος στην περιοχή των Σερρών και ευρύτερα στην Κεντρική Μακεδονία μέσα από τις εκθέσεις των παρατηρητών του ΟΗΕ στη Βορειοελλαδική μεθόριο και τον Τύπο της εποχής (1946-1948)	367
ΜΑΝΟΛΗΣ Γ. ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ, Πρωτογενείς πηγές για την έρευνα του λαϊκού πολιτισμού των Σερρών και της περιοχής τους	381
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΣΧΟΣ - ΗΛΙΑΣ ΧΑΤΖΗΗΛΙΑΣ, Η επεξεργασία καπνού στις Σέρρες από την απελευθέρωση μέχρι σήμερα	421
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΒΟΛΟΠΟΥΛΟΣ, Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής στις Σέρρες	463
ΔΟΜΝΑ ΚΑΒΑΚΙΔΟΥ, Η θεατρική ζωή στις Σέρρες από το 1870 έως το 2013 και ο ρόλος του ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Σερρών	469
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Κ. ΧΟΡΤΟΜΑΡΗΣ, Το ποδήλατο στις Σέρρες από τις αρχές του 20ού αιώνα (1900) έως σήμερα (2013)	507
ΕΛΕΝΗ ΣΑΜΣΑΡΗ - ΜΑΡΙΑ ΣΙΟΜΠΟΤΗ, Το φιλολογικό περιοδικό «ΣΙΡΙΣ» και η συμβολή του στην πνευματική κίνηση των Σερρών	529
ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΖΑΡΣΚΗΣ - ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΚΗΣ - ΣΟΥΛΤΑΝΑ ΜΠΟΥΣΝΑΚΗ, Μια πρώτη αποτίμηση από οικονομική θεώρηση της εφαρμογής του Προγράμματος «Καλλικράτης» στο Δήμο Σερρών	547
ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΓΟΥΛΙΟΣ - ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΥΔΡΟΣ, Η συνεργασία των Κοινωνικών Φορέων των Σερρών με τους γείτονες της Βουλγαρίας	563
VELICHKA SIMONOVA-GROZDEVA, Διαπολιτισμική λογοτεχνική επικοινωνία: Η απόδοση Σερραίων ποιητών στη βουλγαρική γλώσσα	581
GORDANA BLAGOJEVIĆ, Υποδοχή των παιδιών από τη Σερβία στην περιοχή των Σερρών από το 1990 μέχρι σήμερα: Ανθρωπολογική μελέτη ενός ανθρωπιστικού έργου	587
ΜΑΡΩ ΚΑΡΔΑΜΙΤΣΗ-ΑΔΑΜΗ, Ο Μάριος Καρδαμίτσης στις Σέρρες	593
ΕΛΕΝΗ Γ. ΓΑΒΡΑ - ΔΗΜΗΤΡΑ ΒΙΤΟΥΛΑ, «Ξεσκεπάζοντας» το οθωμανικό «πρόσωπο» της πόλης των Σερρών, μέσα από τα μνημεία	611

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

Γ' ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Οι Σέρρες
και η περιοχή τους
100 χρόνια από την απελευθέρωση
(1913 - 2013)

